

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiae Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Vtrum præter Physicas disciplinas necessaria sit alia doctrina ad salutem.
art. 1. disp. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

vigesimam secundam : quoad Sacramenta verò à principio quarti libri, vsque ad distinctionem 42. D. verò Thomas de Incarnatione, & reliquis quae ad Christum spectant, differit 3. parte ab initio vsque ad quaestionem 59. à sexagesima verò, Sacramentorum tractationem persequitur.

Quinta denique pars statum sempiternae felicitatis, Deumque, vt supernaturalis est hominum finis quoad ascensionem, contemplatur. Atque ita vniuersa Theologia quasi aureo quodam circulo à Deo incipiens, & per creaturas excurrens, ad eundem ordinatissimè regreditur. Diximus in quinta parte Theologiae Deum considerari, vt est vltimus finis quoad ascensionem, quia quoad intentionem, prior est consideratio finis, quam mediocorum quae ad finem conducunt : qua ratione D. Thomas ad initium primae secundae disputat etiam de vltimo fine, quantum locus ille postulat: at verò quinta pars Theologiae, de vltimo fine, statimque Beatorum differit quoad executionem & ascensionem, quo pacto consideratio finis posterior est consideratione eorum quae ad finem ordinantur. Caterum non solum considerat sempiternam felicitatem, statimque Beatorum, quoad animam & corpus : sed etiam ea, quae, vt praerentia, cum his coniuncta sunt : in quibus resurrectio mortuorum, generale, & proprium cuiusque iudicium, ignis, & locus Purgatorij numerantur. Quia verò oppositorum eadem est disciplina, agit etiam de statu & receptaculis eorum, qui poenis tam damni, quam festus in sempiternum tempus addicuntur. Hanc partem Theologiae tradit Magister in 4. à distinctione 43. vsque ad finem libri. D. verò Thomas in Summa non solum eandem non attingit, sed ne sacramentorum quidem explanationem morte praeventus absoluit. Quia ergo haec quae partes, in quas vniuersam Theologiam distribuimus, non solum multò congruentiori ordine, sed etiam longè copiosius traduntur in Summa à D. Thoma quam antea, vel ab eodem variis in operibus, vel à Magistro, ceterisque eius commentarioribus explicatae fuerint, meritò hoc vltimum Diui Thomae opus, quasi postremam eius voluntatem ac testamentum, nobis cum incredibili Ecclesiae vtilitate relictum, commentandum praeter ceteris delegimus.

In quas partes distribuitur prima pars Summae D. Thomae.

*Prima pars
D. Thomae
distribuitur.*

Prætermissa prima quaestione huius primae partis Summae Diui Thomae, in qua disputat de scientia ipsa Theologiae in se spectata, reliquae quaestiones, in quibus iam aggreditur explanationem obiecti Theologiae, in tres partes praecipuas distribui possunt. Prima, quae à quaestione 2. vsque ad quaestionem 26. protenditur, disputat de Deo, quae vnus est in essentia, & de attributis, quae illi ita spectato conueniunt. Secunda, à quaestione 27. vsque ad 43. differit de Deo, quae Trinus est in personis, ac de mirabili summae Trinitatis mysterio. Tertia denique, vsque ad finem primae partis, in Dei Optimi Maximi contemplatione versatur, quatenus rerum omnium creatarum effector est, atque gubernator.

QVÆSTIO I.

De sacra doctrina qualis sit, & ad quam se extendat.

ARTICVLVS I.

Vtrum praeter physicas disciplinas necessaria sit alia doctrina ad salutem.

DISPVATIO I.

¶ LVTD hoc loco ante omnia animaduertendum est, duobus modis disciplinam aliquam posse dici physicam siue naturalem, vno, ex obiecto, quia rem naturalem, minimève separatam à materia sensui subiecta considerat : hoc modo scientia physica distinguitur ab Arist. 6. Metaph. cap. 1. à Metaphysica, Mathematicis, & iis scientiis, quae in praxi versantur. Altero modo, ex lumine ipso, quo gignitur : quo pacto disciplinae omnes, quae lumine naturali acquiruntur, Physicæ appellantur. Atque hoc pacto accipit D. Thomas hoc loco disciplinam physicam, vt ex corpore Articuli perspicuum est. Quare proposita disputatio hunc habet sensum, Num, praeter disciplinas, quae lumine naturali comparantur, necessaria sit alia ad salutem, quae lumine supernaturali diuinæ reuelationis acquiratur.

Duobus modis disciplinam aliquam dici physicam.

Supponit D. Thomas eorum, quae nobis diuinitus reuelata sunt, quaedam esse, ad quorum cognitionem solis naturae viribus accedere non poteramus, vt finem praemiumque nobis propositum esse supra naturae facultatem, consistereque in clara Dei visione, arcana Trinitatis atque Incarnationis mysteria, & alia similia : quaedam verò, quorum cognitio solo lumine naturali comparari poterat, vt Deum esse, esse vnum, esse omnium rerum principium, & id genus alia.

Sensus quaestionis.

Duo generum quas per reuelationem nominamus.

Hoc supposito, tres statuit conclusiones. Prima est. Quod attinet ad reuelata prioris generis, necessarium fuit ad salutem, vt praeter disciplinas, quae lumine naturali comparantur, esset alia, quae per diuinam reuelationem eorum aliqua hominibus innotescerent. Hanc probat exemplo adhibito in vltimo fine ac praemio nobis proposito. Cum enim cognitio illius necessaria sit ad salutem (quandoquidem praecognitio finis necessaria est, vt homines se & suas actiones in illum referant) haec verò excedat facultatem intellectus solo lumine naturali illustrati, iuxta illud Esaiæ 64. *Oculus Deus non vidit absque te, quae preparasti expectantibus te*, quod citans, atque amplius explicans Paulus 1. ad Corinth. 2. ait: *Oculus non vidit, neque auris audiuit, neque in cor hominis ascendit, quae preparauit Deus iis, qui diligunt illum, nobis autem reuelauit Deus per Spiritum suum* : consequens est, vt ad salutem necessaria fuerit hominibus disciplina, quae supernaturaliter aliqua ex reuelatis prioris generis agnoscerentur.

Prima conclusio.

Secunda est. Quod attinet ad reuelata posterioris generis, fuit etiam necessaria ad salutem disciplina, quae ea quoque nobis reuelarentur. Hanc probat, quia à paucis, ac per longum tempus, nec sine multorum errorum admixtione huiuscemodi res solo lumine naturali addiscuntur : quare cum ex illorum cognitione salus hominum pendeat, vtique vt animae salus, & certius, & pluribus obueneret, necessarium fuit illam etiam per reuelationem haberi.

2. Conclusio.

Tertia

Tertia, quæ ex duabus præcedentibus colligitur est. Præter physicas disciplinas necessaria est sacra doctrina per revelationem comparata.

In responsione ad 2. docet D. Thomas licet sacra hæc doctrina & Metaphysica sint de eodem obiecto materiali, vt vocant, differre tamen specie propter diuersas luminis rationes, quibus procedunt: vnde, inquit, differunt secundum genus (id est, obiectum, iuxta modum loquendi Aristotelis 1. Posteriorum cap. 23.) non tamen materiale, sed formale.

Sed opus est, vt conclusiones D. Thom. attentius examinemus. Et illæ quidem in primis de lege ordinaria intelliguntur, qua Deus statuit homines re ipsa perducere ad vitam æternam: de potentia, namque absoluta, sine fide, & sine reuelatione aliqua potest homines beatos facere. Caietanus, quo cum plerique alij consentiunt, intelligit prima conclusionem de necessitate simpliciter ad salutem, secundam verò de necessitate ad melius illam obtinendam.

At contra hoc est mihi argumentum, quod Paulus ad Heb. 11. cum præmississet, sine fide impossibile est placere Deo, ac proinde fidem de lege ordinaria necessariam esse simpliciter ad salutem, reddens rationem subiungit, *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* Ex his ita conficito argumentationem. Sicut fides vltimi finis supernaturalis asseritur à Paulo simpliciter necessaria ad salutem, ita & fides huius pronuntiati, Deus est: sed illud pertinet ad reuelata prioris generis, de quibus loquitur prima conclusio: hoc verò ad reuelata posterioris, de quibus loquitur secunda: cum ergo fides tantum sit de reuelatis, consequens est, vt sicut est simpliciter necessaria ad salutem reuelatio aliquorum, de quibus est sermo in 1. conclusione, ita sit necessaria simpliciter reuelatio aliquorum, de quibus fit mentio in secunda.

Caietanus in eundem locum Pauli cum animaduerteret, actum fidei pugnare cum scientia de eodem obiecto, atque de hac propositione, Deus est, posse haberi scientiam, dixit, *Paulum eo loco accepisse verbum, credere, in commune, et idem est, atque assentiri, siue ver scientiam, siue per fidem, meliusque, siue Deum esse, quàm id ipsum, incipienti cognitione credere.* Si autem cum his pugnare non debet, quæ hoc loco asserit, accipere debet verbum scire, pro actu naturalis scientiæ, qui solo lumine naturali elici potest: siquidem affirmat hoc loco, cognitionem habitam per reuelationem de rebus, quarum fit mentio in 2. conclusione, solum ad salutem melius consequendam esse necessariam. Atque in hoc sensu à Melchiore Cano intelligitur Caietanus, & in eodem impugnatur, vt mox patebit.

Canus 12. de locis cap. 4. vestigia Henrici Gandauensis quodlib. 8. quaest. 2. ad 1. secutus, distinguit duobus modis posse intelligi Deum esse: vno quidem, tanquam principium rerum naturalium: altero, tanquam principium effectorum rerumque supernaturalium. Et ad cognoscendum, inquit, Deum esse primo modo, licet sit vtilis fides, reuelatioque diuina, tum vt plures perueniant in cognitionem eiusdem veritatis, tum etiam vt ingeniosi citius, & sine admixtione alicuius erroris eum adipiscantur, non tamen est simpliciter necessaria, quia rationibus naturalibus sciri demonstrarique potest: ad cognoscendum verò Deum esse secundo modo ait, necessariam esse simpliciter fidem, reuelationemque diuinam: eò quod rationibus naturalibus id inuestigari non possit. Vult ergo dictum Pauli,

A *Accedentem ad Deum oportere credere quia est*, intelligendum esse de Deo, vt est principium effectuum, rerumque supernaturalium, quod non nisi fide, reuelationeque diuina teneri potest, & ideo pertinet ad reuelata primæ conclusionis: non verò intelligendum esse de Deo, vt est principium rerum naturalium, quo pacto pertinet ad reuelata de quibus in 2. conclusione agitur.

Confirmat hanc suam sententiam Canus adiutus expositionem Caietani in illum locum Pauli. Primum, quia Paulus loquebatur ibi de actu credendi supernaturali, qui est dispositio ad gratiam, iuxta Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 6. vbi ita legitur, *de hac dispositione scriptum est, accedentem ad Deum oportet credere quia est, & quod inquirentibus se remunerator sit.* loquitur verò Concilium de dispositione, quæ fit per auxilium Dei speciale: sed scientia huius pronuntiati, Deus est, absolute sumpti, non intelligatur de Deo vt est principium effectuum rerum supernaturalium, est notitia naturalis: ergo neque est melior actu fidei, neque de ea loquitur Paulus, sed de Deo, vt est principium rerum supernaturalium, quo pacto de ea non potest haberi scientia, quæ repugnet actu fidei.

C Deinde quia Paulus loquebatur de actu credendi per fidem, quam paulò ante definiat, esse argumentum non apparentium, vt patet ex ipsa serie contextus: ergo neque loquebatur de scientia, neque de hac propositione, Deus est, absolute sumpta, quæ potest ab ethnico accedente ad Deum esse prius scita, & euidenter cognita.

Hæc tamen opinio Cani nobis non probatur, quoniam vim infert verbis Pauli: cum longè diuersum sit, credere Deum esse, quod Paulus ait necessarium esse ad salutem, & cum eo Concilium Tridentinum & Doctores communiter, ac credere Deum esse principium rerum supernaturalium, quod Paulus non expressit.

D Dicendum itaque est, ad salutem & iustificationem, de lege ordinaria necessarium esse aditus assensum supernaturalem, compositum ex concursu habitus fidei, vel auxilij supernaturalis, quo, prius natura quam infundatur habitus, signatur primus assensus, quo præparentur ad infusionem habitus, atque ad eò necessariam esse illustrationem, reuelationemque diuinam, vt propriis in locis latè est ostendendum. Cum enim finis, ad quem conditi sumus, supernaturalis omnino sit, statueritque Deus, vt nostris meritis eidem commensuratis, ad illum perueniremus, nihilque sit in natura tam ex parte intellectus, quàm voluntatis, quod illi accommodatum, commensuratumve sit, meritò exegit tam ex parte intellectus, quàm ex parte voluntatis dispositionem supernaturalem ad illum obtinendum per fidem, caritatem, & alia similia de qua. Inter alia verò non parca, quæ ad hanc rem confirmandam afferri possent, nisi ad alium locum pertinerent, vnum illud in præsentia testimonium sufficiat ex Tridentino Concilio sess. 6. can. 3. hunc in modum definiens, *Si quis dixerit, sine præueniente Spiritus Sancti inspiratione, atque eius adiutorio hominem credere, sperare, diligere, aut ponere posse, sicut oportet, vt ei iustificationis gratia conferatur, anathema sit.*

E Poterò in omni lege etiam natura ad eandem adutorum iustificationem exegit Deus harum duarum propositionum, & quòd Deus ipse sit, & quòd inquirentibus se remunerator sit, supernaturalem assensum, qualem nunc explicauimus, siue is inuidens existat, quòd frequentius est: siue propter concursum mediij demonstratiui, quòd quædam doque

F *Accidit*

Primum Caietani argumentum.

Secundum.

Cuius sententia reuocatur.

Per sententiam de necessitate fidei.

Cuiusmodi fides in lege natura fuerit necessaria.

In quo sensu accipitur à Caietano.

Interpretatio Caietani exponitur.

Caietani sensus elicitur.

Cuius sententia.

accidit, sit evidens, atque scientia, supernaturalis tamen propter interuentum supernaturalium causarum, à quibus effici paulò antea diximus, atque adeò specie distincta ab ea, quæ gigneretur, modò causas supernaturales non concurrerent.

De huiusmodi ergo assensu (qui semper in eo sensu est fidei, quòd ad eum concurrat habitus fidei supernaturalis, vel saltem auxilium supernaturale, quòd compensatur concursus ipsius habitus) loquitur D. Paulus loco citato, docens, semper iustos, qui fuerunt, non solum in lege scripta, sed etiam in lege natura, habuisse fidem, & sine illa impossibile fuisse placere Deo: quoniam accedentem ad Deum, oportuit semper credere, saltem quia est, & quod inquirentibus se remunerator sit. Et fortè nihil aliud voluit Caietanus in eundem locum Pauli.

Quæ fides fuerit semper necessaria ad salutem.

Iuxta hæc ergo, concedendum est, semper ad salutem fuisse necessariam fidem, reuelationemque, tam aliorum, quæ pertinent ad reuelata, de quibus est sermo in 1. conclusione D. Thomæ, quam aliquòrum, quæ pertinent ad reuelata, de quibus agit 2. conclusio, vt satis probat argumentum à nobis propositum. Quare 3. conclusio D. Thomæ, quòd præter phycas disciplinas necessaria sit ad salutem sacra doctrina per reuelationem habita, tam quoad aliqua quæ ad primam, quam quoad nonnulla, quæ ad secundam conclusionem spectant, tam certa meo iudicio est, etiam si intelligatur de necessitate simpliciter ad salutem, & non ad meliùs eam obtinendam, quam certum est, fidem supernaturalem aliorum fuisse semper, & esse modò necessariam simpliciter ad salutem de lege ordinaria. Hoc autem secundum constat apertè ex illo Habacuc 2. quod Paulus refert ad Roma. 1. ad Gal. 3. & ad Hebræos. 10. *Iustus ex fide uiuit*, quia scilicet fundamentum est iustificacionis. Vnde continuò Paulus ad Heb. 11. subiungit, *fidem esse substantiam*, id est, fundamentum rerum sperandarum, cui scilicet iustificatio, & bona, quæ in alia vita speramus innituntur. Et addit, *sine fide impossibile esse placere Deo, & accedentem ad Deum oportere credere quia est, & quòd inquirentibus se remunerator sit.* Et in Concilio Tridentino sess. 6. c. 7. de fide dicitur, *sine qua nulli unquam contigit iustificatio.* Et Cap. 8. *Fides est humana salutis initium, fundamentum & radix omnis iustificacionis, sine qua impossibile est placere Deo.* Hæc latius prosequimur 2. 2. q. 2. art. 3. ubi vide varia alia testimonia, & Doctores ac Patres, qui hoc ipsum constanter affirmant.

Iustus cur dicatur ex fide uiuere.

Ad D. Thomam ergo dici in primis potest, eum non fuisse locutum in 2. conclusione de necessitate reuelacionis, vt haberetur notitia de illis reuelatis, qualis necessaria est ad salutem, sed solum vt deueniretur in notitiam illorum, ad quos reuelatio non est necessaria simpliciter, sed solum conducit, vt talis notitia certius & à pluribus habeatur. Quòd si dicamus, D. Thomam intelligendum esse de necessitate notitiæ ad salutem requisitæ, quod verius videtur, responderi secundò potest, locutum fuisse de necessitate simplicitate, sicuti in prima conclusione reddidisse tamen rationem, quare potius elegerit Deus notitiam per reuelationem supernaturalem, tanquam necessariam ad salutem, quam naturalem, vt scilicet per illam certius, & pluribus salus contingeret. Tameñ potissima ratio est, quam supra reddidimus, quia scilicet cognitio naturalis de Deo non est dispositio vltimo fini commensurata. Vel certè dici tertio potest, D. Thomam solum intendisse probare necessitatem sacrae doctrinae ad salutem, soluisseque radicatus examinare, quòd usque

Exponitur D. Thom.

A esset omninò necessaria, aut tantum utilis ad salutem. Ad primum argumentum Cui, admittam maiori, neganda est minor, quando ad eam notitiam concurrat habitus fidei, aut auxilium supernaturale paulò superius explicatum: talis enim notitia & supernaturalis est, & melior actu proprio fidei: eò quòd illum contineat eminenter, & habeat euidenciam, qua caret actus proprius fidei: vnde non minorem certitudinem ac firmitatem habet, quam proprius fidei actus. Ad secundum concedendum est D. Paulum loqui de actu credendi per habitum fidei supernaturalem, quem definitur, qui cum innitatur solum auctoritati diuinæ, inclinatur ad assentiendum iis, quæ, vt præcisè sunt reuelata, non apparent, eaque de causa dicitur argumentum aliquod necessarium ac evidens simul accedat. Dixi, de actu credendi per habitum fidei supernaturalem, quem definitur, quoniam licet primus actus assentiendi reuelatis, esse possit supernaturalis ex influxu auxiliij particularis, vt dictum est, adiunctum tamen habet in eodem instanti habitum fidei supernaturalem, qui actum illum tanquam vltimam dispositionem consequitur, & cuius influxu idem actus post primum instans productionis illius continuatur.

Ad primum argumentum Cui.

Ad secundum.

DISPUTATIO II.

Quid hoc loco D. Thomas, nomine sacrae doctrinae intelligat, eiusdemque utilitas, ac necessitas magis explicatur.

Præcedens disputatio postulare videtur, vt explicemus, quid nomine sacrae doctrinae, quam D. Thomas ad salutem necessariam esse definiuit, sit intelligendum. Etenim, si vna ex parte attendas ad probationes D. Thomæ disputatione præcedente relatas, inuenies solum probare, fidem, nec tamen quoad omnia reuelata, sed quoad aliqua tantum, esse ad salutem necessariam: non verò notitiam conclusionum quæ ex reuelatis in Theologia deducuntur. Nullusque sanè vel mediocriter eruditus asserere potuit notitiam eiusmodi conclusionum, atque adeò Theologiam ipsam, esse necessariam ad salutem, cum & vulgus fidelium illam ignoret, & antequam à sententiarum Magistro ceperit in artem redigi (quod quadringentis ab hinc annis factum est) imò ante omnes Scripturas sacras, homines in lege naturæ, quando pauca admodum reuelata erant, salutem consequerentur. Ex alia verò parte, cum D. Thomas quaestionem huius articuli & sequentium moueat de Theologia, quam intendit tradere, nihil ad rem pertinere videtur, quòd hoc loco nomine sacrae doctrinae solam fidem, & non ipsam Theologiam intelligat.

Pro solutione huius difficultatis sciendum est, principia in Theologia esse ea omnia, de quibus fides immediatè habetur, ea autem sunt, tam quæ continentur in sacris litteris, quam traditiones, quæ conseruantur in Ecclesia tanquam certò, vel per Christum dominum, vel per Apostolos reuelata, de quibus in materia de fide sermo erit. Theologi verò negotium est, veram interpretationem huiusmodi principiorum querere, & inuestigare, eadem defendere, aut etiam probare aduersus illos, qui quadam eorum admittunt, alia negant, quales sunt heretici atque

Principia in Theologia quam sint.

Theologi munus.